

Závěrečná zpráva odborného panelu 6

K 5. roku hodnocení výsledků VaV

dle Metodiky17+

Modul 1

V průběhu roku 2022 bylo v rámci pátého roku implementace Metodiky17+ provedeno hodnocení vybraných výsledků Modulu1 [dále M1], a to v celkovém rozsahu 436 výsledků. Potřetí byly hodnoceny výsledky bibliometrizovatelné i nebibliometrizovatelné, a to jak podle kritéria společenské relevance, tak podle kritéria přínosu k poznání. Výzkumné organizace mohly vybírat výsledky z předchozího pětiletého období (pokud nebyly hodnoceny již v předchozích letech).

Technické zajištění hodnotícího procesu bylo zvládnuto bez problémů, a to díky tomu, že na straně technické administrace, členů panelu i externích hodnotitelů mohly být zohledněny zkušenosti z předchozích čtyř let. Před zahájením hodnocení byla zorganizována společná schůze členů oborového panelu OP6 a zástupců technické administrace z Úřadu vlády (16 února 2022), na které byly vysvětleny drobné technické změny systému v letošním roce a upřesněn postup hodnocení. Samotný hodnotící proces byl zahájen 23. února 2022, kdy bylo členům OP rozesláno přístupové heslo do systému. Dílčí věcné či technické nejasnosti, související s úpravou hodnotící databáze pro pátý rok hodnotícího procesu, byly v průběhu března až května 2022 řešeny operativně a rychle; bezproblémově probíhala i komunikace mezi předsedou OP6 a garanty M1. V průběhu června 2022 byly všechny výsledky zhodnoceny a ze strany garantů navržena výsledná hodnocení.

S aktuálním stavem hodnocení v rámci OP6 byli členové panelu seznámeni na společné schůzce, konané za účasti zástupců technické administrace z Úřadu vlády ve středu 29. června 2022. Předseda OP6 vyhodnotil dosavadní průběh a doporučil doplnění slovních komentářů a věcné argumentace u některých výsledků. Předmětem jednání celého panelu se staly také některé konkrétní výsledky, u kterých bylo třeba upřesnit postup hodnocení, tak aby byl zaručen rovný přístup k hodnoceným výsledkům. To se týkalo především těch výsledků, které vznikly aktivitou širšího autorského kolektivu i ve spolupráci s autory, kteří nemají afilaci k vykazující VO. Diskuse byla vedena především o tom, jaká kritéria je nutné brát v úvahu při rozhodování, zda má vykazující VO na vzniku předkládaného výsledku výhradní nebo rozhodující podíl, tedy zda je skutečně jediným nebo rozhodujícím původcem výsledku, jak vyžaduje M17+ pro výsledky, vykazované do modulu M1. Pokud tato podmínka není splněna, bylo výsledku stanoveno hodnocení „N“. V pátém roce hodnocení bylo takových výsledků indikováno relativně velké množství (zvláště v oboru 6.1).

Souhrnně lze hodnotit pátý rok implementace Modulu1 v rámci 6. vědní oblasti za úspěšný. Systém hodnocení už je stabilizován a prokázal svou funkčnost. Hodnocení přineslo validní výsledky, které budou použitelné pro hodnocení VO jako součást delší časové škály. Nyní jsou k dispozici data za pět let. To je v případě humanitních věd už dostatečně dlouhá doba i s přihlédnutím ke skutečnosti, že příprava excelentních výsledků knižního typu (což je typicky nejvýznamnější výsledek těchto oborů) trvá obvykle

několik let. Data shromážděná za pět let jsou již natolik robustní, že umožňují u dílčích oborů 6. vědní oblasti na jednotlivých VO stanovit jednoznačnou kvalitativní charakteristiku (případně trend u těch VO, které v daném oboru vykazují malý počet výsledků). To je pro 6. vědní oblast zvláště důležité vzhledem k tomu, že pro Modul2 (který používá bibliometrické nástroje hodnocení, nevhodné pro humanitní vědy) stále nejsou žádné použitelné výsledky k hodnocení VO k dispozici. 2

Modul 2

Bibliometrická analýza (dle databáze WoS i SCOPUS), užitá v rámci Modulu 2, se i v pátém roce implementace Metodiky 17+ opakovaně ukazuje být pro 6. vědní oblast nevhodným nástrojem hodnocení. Hlavní problémy, indikované již v předchozích letech implementace M17+, zůstaly nedořešeny. Hlavní problém spočívá v tom, že časopisecké výsledky (bibliometrizovatelné i nebibliometrizovatelné) nepředstavují v oborech 6. vědní oblasti rozhodující a z vědeckého hlediska dominantní druh výsledku vědeckého výzkumu. Rozhodujícími výsledky, které by měly hrát v hodnocení VO v těchto oborech hlavní váhu, jsou původní autorské vědecké monografie (kategorie „B“), jejichž kvalita není hodnotitelná bibliometrickými postupy. Jakkoli podrobné bibliometrické analýzy z tohoto důvodu nemohou být v rámci humanitních věd hlavním nástrojem hodnocení v Modulu 2, neboť nemohou dát správnou odpověď na otázky, které má Modul 2 zodpovědět (tj. zjištění celkové výkonnosti výzkumu hodnocené VO).

Výsledky předložené bibliometrické analýzy i v pátém roce implementace M17+ znovu přesvědčivě prokazují, že vědní obory spadající do vědní oblasti 6, jsou právě tím segmentem vědy a výzkumu, pro který je bibliometrie nedokonalým nebo zcela nepoužitelným nástrojem hodnocení a kde mezinárodní databáze postihují jen malou část vědeckých výsledků registrovaných v IS VaVal. Zkušenosti z jednotlivých oborů humanitních věd opakovaně potvrzují, že bibliometrické analýzy dle databáze WoS nejsou pro hodnocení výsledků vědy a výzkumu pro 6. vědní oblast v předkládané podobě použitelné. V případě databáze SCOPUS je indikována jistá vypovídací hodnota, ale její váha je relativně malá. Pokud by měla být v budoucnu použita i pro humanitní obory, pak by měla sloužit pouze jako pomocný evaluační argument s okrajovou vahou.

Jiný postup, specifikovaný v souladu se zněním Metodiky 17+, však zatím stále ještě v rámci implementace M17+ nebyl stanoven a předmětné obory (zahrnující podstatnou většinu OP6) tak vlastně nemohly být v rámci Modulu 2 správně (tedy v souladu se zněním M17+) hodnoceny. Proto je logické, že při stejném postupu, který už byl v minulých letech ověřen jako nevhodný, přinesla bibliometrická analýza pro 6. vědní oblast i v pátém roce implementace velmi podobné výsledky, jako v letech předcházejících.

Dílčí komentáře garantů hodnocení M2 v jednotlivých sub-forděch šesté vědní oblasti připojuji níže v plném znění.

V Pardubicích 5. září 2022
Prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
předseda hodnotícího panelu
6. vědní oblasti 3

Komentáře odborného panelu k Modulu 2 – WoS

6.1 History and Archeology

Vypracoval: Prof. PhDr. Aleš Zářický, Ph.D.

Datum vypracování: 18. 8. 2022

Bibliometrická data sebraná v roce 2020 vztahující se k výsledkům fordu 6.1 pouze potvrzují trendy platné v předchozím období, jak je představil v roce 2021 doc. PhDr. Luboš Jiráň, CSc. Závěry hodnocení předložených výsledků za ford 6.1 v Modulu M1 dokládají, že úroveň obou oborů spadajících do tohoto fordu, tzn. historie a archeologie, zůstává i nadále nadstandardní. Poněkud jinak je tomu ovšem v modulu M2, jenž vychází ze zcela odlišných hodnotících kritérií, která neodráží, ba dokonce zcela pomíjí, publikační výsledky, jež jsou pro obory sledované fordem 6.1 typické a domácí i mezinárodní komunitou obecně preferované a respektované. Bibliometrická analýza vycházející z databáze WOS (ale do značné míry také z databáze SCOPUS) je proto pro sledované obory zcela nepoužitelná. Opětovně se potvrdily tendence z předchozích let, že fordem 6.1 evidované výsledky, jejichž počet se pohybuje v nižších desítkách, a z nichž by navíc nemalé procento mělo být přiřazeno spíše k jiným vědním oborům, neumožňuje provést podrobnější statistický rozbor a následnou relevantní reflexi.

Nezbývá proto než se připojit ke konstatování předchozího zpravodaje, že „... *interpretace tohoto stavu může být taková, že výkonost subjektů zabývajících se obory archeologie a historie v ČR je naprosto minimální, nebo taková, že používaná kritéria pro hodnocení výkonnosti těchto oborů v ČR jsou nepatřičná*“. Striktně v rozporu s prvním možným vysvětlením je ovšem hodnocení publikačních výstupů fordu 6.1 v rámci Modulu M1, které dokládá nejen jejich vysoký počet ale rovněž jejich nadprůměrnou kvalitu. V platnosti proto zůstává zjištění zdůrazňující specifický charakter preferovaných oborových výstupů i nutnost stanovení odlišných hodnotících kritérií pro posuzování výkonnosti subjektů zabývajících se obory sledovaného fordu.

Potvrdilo se také, že mezi obory fordu 6.1, tzn. archeologii a historii, přetrvává určitý rozdíl v charakteru předkládaných výstupů, který mj. ve značné míře ovlivňuje jejich zastoupení v Q1 potažmo D1. Zatímco archeologie, která víceméně vyčerpala klasické metodické přístupy a pro další rozvoj oborového bádání nutně přistupuje k aplikaci širokého spektra přírodovědných metod, což se projevuje i v cílení publikačních výstupů, pro historický výzkum není podobný metodický posun natolik zásadní. Což je také důvod, proč v těchto tzv. nejvyšších pásmech výkonového spektra figurují převážně instituce, jež se mohou prokázat vědecky silnými archeologickými pracovišti, zatímco výstupy ryze historické mají v tomto segmentu minimální zastoupení. Na tomto místě je pouze nezbytné zopakovat, že tento stav vyplývá z odlišných oborových východisek. Předmět historického výzkumu a jeho převažující pramenná základna jsou mnohem silněji zakotveny v jazykovém a kulturním kontextu. Rozhodující část oborového badatelského potenciálu je proto zcela logicky zaměřena na základní výzkum regionálních, národních, popř. střeoevropských dějin, což je ovšem dominantním znakem každé historiografie

bez ohledu na „regionální“ přináležitost. Nadále ovšem zůstává paradoxem, že byt' je tento přístup pro historické bádání zásadní a zcela nezastupitelný, publikační výsledky, jimiž je veřejně prezentován, bibliometrická analýza nejen že nezohledňuje, ale co je horší, vůbec zohlednit nemůže! To pak vede ke skutečnosti, že statistika pracující pouze s výsledky D1 a Q1, zcela ignoruje špičková historická pracoviště.

Z prezentovaných výsledků je tedy zcela zřejmé, že hodnocení bibliometrického výkonu aktuálně nastaveného dle kritérií, jež jsou přijatelné zejména pro přírodovědné a technické obory, neakcentuje řadu humanitních disciplín, čímž dochází k evidentnímu zkreslení jejich vědeckého potenciálu, a to jak na poli domácím, tak v mezinárodním srovnání. Je proto více než zřejmé, že k uvolnění napětí panujícímu napříč českou vědeckou komunitou, může mj. výrazně přispět právě konstruktivní diskuze o specifickém oborovém hodnocení vědy, která by prolomila mohutné kry rigidního bazírování na principech, které mezinárodní vědecké společenství považuje za již dávno překonané.

6.2 Languages and literature

Komentář vypracoval: prof. Lenka Zajícová, Ph.D.

Datum zpracování: 30. 7. 2022

I. část - Data zpracovaná dle Web of Science

1. Jaká je úroveň oboru v ČR v mezinárodním srovnání? (Je podle vašeho odborného názoru komentovaný obor – při pohledu neomezujícím se pouze na bibliometrická data – na úrovni srovnatelné s vyspělými zeměmi? Případně srovnatelný se zeměmi s obdobnými, pro daný obor relevantními, podmínkami – kulturními, ekonomickými, společenskými...).

Úroveň oboru je naprosto srovnatelná s tím, jakých výsledků tento obor dosahuje v zahraničí. Kvalita produkce vykazuje mírně stoupající trend, který se projevuje nejen v té části výsledků, které jsou postižitelné bibliometrickou analýzou, ale zejména v Modulu 1, kde se zároveň ukazují i postupně se zvyšující nároky domácí odborné komunity při hodnocení.

Špičkové výsledky oboru mohou být značně heterogenní a být určeny různému publiku, což znesnadňuje jejich přímočaré srovnání. Existuje špičkový výzkum, jehož výsledky jsou zajímavé pro co nejširší mezinárodní odbornou komunitu a prosazují se v anglofonních časopisech v nejvyšších kvartilech WoS. Tento segment je dobře postižitelný bibliometrickou analýzou a ve srovnání s EU15/světlem zde obor vykazuje nižší úroveň, zároveň však jednoznačně stoupající tendenci.

Na druhou stranu existuje špičkový výzkum, jehož výsledky jsou primárně určeny českému publiku, u kterých může být mezinárodní dopad mizivý a bibliometrická analýza zcela nevhodná, a přesto se jedná o excelentní výsledky zcela srovnatelné s obdobnými výsledky, které vznikají v jiných jazykových společenstvích.

Značná část oboru je u nás navíc reprezentována cizojazyčnými filologiemi, kde se špičkám v oboru daří prosazovat i v rámci odborných komunit příslušného jazyka, kde skutečný dopad a prestiž výsledku opět nemusejí být vůbec uchopitelné v rámci

bibliometrické analýzy uplatňované v ČR, protože každá země má systém hodnocení VaV a kritéria oborové prestiže nastaveny jinak a v zájmu co největšího dopadu výsledků svého výzkumu se český badatel musí těmto hlediskům přizpůsobit bez ohledu na to, jaký systém hodnocení platí v jeho zemi.

2. Je tato úroveň **adekvátně reflektována** zpracovanou bibliometrickou analýzou? Je zde rovněž možnost stručně uvést **významné znaky publikační kvality a publikační zvyklosti oboru** neobsažené v analýze Modulu 2.

V posledním hodnoceném roce (2020) došlo k výraznému nárůstu počtu bibliometrizovatelných výstupů: ve srovnání s r. 2019 se tento počet prakticky ztrojnásobil: 96 (2020) vs. 33 (2019), množství výstupů v r. 2020 se vyrovnává součtu výstupů za předchozí čtyři roky: 96 (2020) vs. 105 (2016–2019). Spíše než změnou publikačního směřování je tento nárůst dán nárůstem časopisů s indikátorem AIS ve WoS, který byl v r. 2020 nově přidělen většině časopisů z AHCI, a procento tohoto navýšení odpovídá procentu navýšení výsledků. Mezi nimi je i několik českých a slovenských časopisů (*Eirene*, *Česká literatura*, *World Literature Studies* – celkem 19 výsledků v Q3 a Q4), přičemž AIS se do r. 2020 týkalo jediného českého/slovenského časopisu, a to *Slova 2 a slovesnost*, které mimochodem představuje více než čtvrtinu všech výsledků za hodnocené období (54 z 200). Potěšitelné je, že tento nárůst se projevuje jako stabilní nárůst jak v absolutních, tak v relativních číslech v D1 a Q1, zatímco podíl výsledků Q2–Q4 kolísá a spíše se zmenšuje. Výsledků v D1 je v r. 2020 sedm oproti pouhým dvěma za předchozí čtyři roky dohromady, v Q1 21 oproti 13 za předchozí čtyři roky celkem. Avšak vzhledem k tomu, že se stále jedná o nízká čísla, je třeba počítat s možností kolísání a omezenou platností jakýchkoli závěrů.

Je však třeba znovu zdůraznit, že výstupy v časopisech ve WoS s AIS tvoří jen zlomek výsledků FORDu, jen výsledků v časopisech ve WoS bez AIS je za sledované období dva a půlkrát tolik (200 vs. 501), přičemž špičkové výsledky v oboru jsou dominantně typu B (kniha), případně C (kapitola v knize) a mohou být i Jost či jiné formáty (viz Modul 1). Literárněvědné a literárněhistorické časopisy, stejně jako lingvistiky a literatury jiných jazyků než angličtiny jsou ve WoS zastoupeny sporadicky a do značné míry nahodile. Proto hodnocení na jejich základě má jen omezenou platnost a nevypovídá o celkové kvalitě a silných oblastech výzkumu dané VO.

3. Má obor vysokou úroveň své **produkce v D1 a Q1** ve srovnání s EU15 a se světem? Dochází v daném oboru k **nadprodukcí** v pásmu **Q4** ve srovnání s EU15 resp. se světem? Pokud ano, jak byste ji vysvětlili?

Pokud jde o tu část produkce oboru, která je postižitelná bibliometrickou analýzou, výsledků v D1 a Q1 je ve srovnání s EU15/světem relativně málo, zatímco v pásmu Q4 dochází vskutku k nadprodukcí. Ve srovnání s EU15/světem dosahuje obor v D1 přibližně třetinového podílu, v Q1 polovičního, zatímco v Q4 je jeho podíl více než dvojnásobný. Jde o souběh několika příčin, od velmi konkrétních po obecnější: do r. 2019 byl jediným oborovým českým/slovenským periodikem s AIS časopis *Slovo a slovesnost*, který byl v pásmu Q4. Výsledky v tomto časopise představují více než čtvrtinu všech výsledků za hodnocené období (54 z 200). V r. 2020 se tento časopis sice ocitl v pásmu Q3, na druhou stranu byly zařazeny další dva české/slovenské časopisy v pásmu

Q4 (*Česká literatura, World Literature Studies*), jejichž 17 výsledků též představuje nezanedbatelný podíl, celkem tedy výstupy v českých/slovenských časopisech představují dvě třetiny výsledků Q4. Mezi obecnější důvody patří oborová a jazyková podmíněnost publikačních platforem zařazených do WoS (a zejména těch v D1 a Q1), což limituje možnost uplatnění značné části výsledků českých badatelů (např. literárněvědných časopisů, resp. časopisů reprezentujících různé filologie je v D1 a Q1 naprosté minimum), nižší poměr FTE a celkový systém financování vědy a výzkumu v ČR, který je pro humanitní obory nepříznivý.

*4. Má v daném oboru význam institut korespondujícího (**reprint**) autora? Jaké je v daném oboru relativní zastoupení těchto výsledků? Můžete tyto výsledky nějak blíže charakterizovat (viz konkrétní výsledky v příloze)?*

Institut korespondenčního autora a jeho sledování má v daném oboru dosud spíše okrajový význam. Přes 90 % výsledků má korespondenčního autora z domácí instituce, v případě výsledků D1 a Q1 je tento podíl jen o málo nižší (85 %). V oboru je dosud silná tradice výstupů s jediným autorem (tvoří téměř 60 % výsledků ve sledovaném období), v případě výsledků s více autory (převažují autorské dvojice) je jejich autorský podíl obvykle rovnocenný a sledování pouze korespondenčního autora znamená umenšovat reálný přínos druhého autora či autorů dalších. 6

*5. Jaké je v daném oboru zastoupení výsledků vytvořených ve **velkých kolaboracích**? Jaký je podle vašeho názoru autorský přínos domácích institucí na takových výsledcích (viz konkrétní výsledky v příloze)?*

Velké kolaborace jsou v daném oboru zcela výjimečné: konkrétně se to v hodnoceném období týká pouze jednoho z celkem 200 výsledků, kde se jedná o celoevropskou spolupráci v oblasti lexikografie a autorský přínos domácích institucí je naprosto odpovídající zaměření výsledku. 3

*6. Jaký je v daném oboru rozsah **mezinárodní spolupráce** při tvorbě špičkových výsledků? Můžete tyto výsledky nějak blíže charakterizovat (viz konkrétní výsledky v příloze)?*

Výstupy vzniklé v rámci mezinárodní spolupráce tvoří pětinu všech výsledků, přičemž v případě výsledků klasifikovaných v D1 a Q1 je to jedna třetina, oproti tomu v Q4 najdeme těchto výsledků pouze 7 %. Odhlédneme-li od skutečnosti, že se jedná o relativně nízké počty výsledků, ze kterých lze cokoli obecného vyvodit jen s velkým rizikem chyby, lze konstatovat, že mezinárodní spolupráce hovoří ve prospěch uplatnění výsledků ve vyšších kvartilech, na druhou stranu není zdaleka nutnou podmínkou, jelikož dvě třetiny špičkových výsledků jsou vytvořeny pouze domácími autory. Výsledky vzniklé v mezinárodní spolupráci pokrývají oproti minulým letům širší spektrum především lingvistických podoborů (např. korpusová lingvistika, osvojování jazyka, obecná lingvistika) a podíl těchto výsledků patřících spíše do oblasti klinické medicíny se výrazně snížil.

*7. Do jaké míry lze považovat výsledky klasifikované jako D1 a Q1 za **domácí „know-how** (viz konkrétní výsledky v příloze)? Je tento podíl podle vašich zkušeností v souladu s praxí v zahraničí?*

V drtivé většině tyto výsledky lze považovat za domácí know-how, vzniklé z vlastního přínosu institucí (viz též bod 4). V některých případech se samozřejmě jedná o autory zahraničního původu, kde lze předpokládat, že část know-how si přinesli z míst svého dřívějšího působení, nyní však působí na příslušných VO, a lze je tedy považovat za součást domácího know-how. Tato praxe i podíl je plně v souladu s praxí v zahraničí. Opakovaně se výsledků D1 a Q1 daří dosahovat zejména autorům FF UK především v podoborech fonetiky, korpusové lingvistiky a sémantiky.

8. *Existují **WoS kategorie**, které jsou v oboru nadprůměrně dobré? Můžete je stručně okomentovat?*

Tři čtvrtiny výsledků jsou v převážně se překrývajících WoS kategoriích Linguistics (142) a Language and Linguistics (43). Jejich profil tudíž vykazuje ve srovnání s EU15/světě stejné charakteristiky jako celý FORD: méně výsledků D1 a Q1 a naopak nadprodukce Q4. Na druhou stranu i zde se projevuje rostoucí tendence v D1 a Q1 a klesající v Q4. Ostatní WoS kategorie jsou zastoupeny minimem výsledků v rozmezí 0–16, nicméně se jedná o kategorie, které mají nízké zastoupení celosvětově. Vzhledem k této skutečnosti pak každý jednotlivý výsledek může mít velký dopad na celkový profil, čímž ve srovnání s EU15/světě dochází k některým zajímavým jevům: např. kategorie Literature vykazuje daleko příznivější profil ve srovnání s EU15/světě než ostatní kategorie, dokonce např. relativní počet výsledků v Q1 je v ČR vyšší než v EU/světě: 25 % vs. 19 %, resp. 22 %; v kategorii Literary Reviews celkový poměr výsledků na rozdíl od téměř všech ostatních kategorií odpovídá poměru počtu obyvatel EU a jistě nepřekvapí, že v kategorii Literature, Slavic, je celkový poměr výsledků vzhledem k poměru počtu obyvatel EU téměř dvanásťnásobný. V každém případě bibliometrická analýza dává o excelentních výsledcích v těchto kategoriích jen velmi neúplný obrázek.

9. *Dochází k významným překryvům s jinými obory, zejména u článků v pásmech D1/Q1? Můžete to stručně okomentovat? **Odpovídají publikace** klasifikované jako D1 a Q1 předpokládaným obsahem a zaměřením skutečně **výzkumu v oboru FORD**, do jakého jsou přiřazeny (viz seznam jednotlivých článků v přílohách).*

U výsledků D1/Q1 je evidována řada překryvů, a to jednak s přírodovědnými a medicínskými fordy (1.2 Computer and information sciences, 3.1 Basic medical research, 3.2 Clinical medicine, 3.3 Health sciences), jednak se společenskovědními a humanitními fordy (5.1 Psychology and cognitive sciences; 5.3 Education; 5.4 Sociology, 6.1 History and archeology). Překryv s fordem 1.2 je v disciplíně počítačová lingvistiky naprosto oprávněný, stejně jako překryvy s fordy 5. oblasti (viz disciplíny psycholingvistiky, sociolingvistiky, výuka jazyků apod.) a v některých případech i překryv literární a obecné historie. Proti tomu naprostá většina výsledků s překryvem s 3. oblastí jsou již za hranicí toho, co se u nás rozumí lingvistickým výzkumem v rámci humanitních věd, a měly by být hodnoceny pouze v oné oblasti.

10. *Jaké VO jsou podle oborových bibliometrických zpráv „Část I“ v daném oboru **nejvýznamnější** z hlediska produkce v D1 a Q1? Popřípadě, jaký je **bibliometrický profil** nejdůležitějších z těchto VO ve srovnání s benchmarky (svět, EU15, ČR)? Dosahují úrovně EU15 resp. světové úrovně, případně ji převyšují?*

Vzhledem k celkově nízkému počtu výsledků v D1 je žebříček institucí podle tohoto kritéria velmi málo vypovídající, tři z pěti institucí zde uvedených (ČVUT, Psychologický ústav AV ČR, VFN Praha) se zde objevují jen díky multioborovému zařazení příslušných časopisů a pouze v případě Psychologického ústavu je tento překryv odůvodněný (výsledek je z oblasti osvojování jazyka, která jistě zajímá jak lingvistiku, tak psychologii). To však neopravňuje chápat tento ústav jako jednu z pěti nejvýznamnějších institucí fordu 6.2. Výstupy ČVUT a VFN patří ve skutečnosti do klinické medicíny. Na druhou stranu první příčka UK jistě odpovídá významu této VO v daném oboru. Žebříček dle kritéria Q1 již dává trochu kompletnější obrázek, ale i zde se polovina VO objevuje na základě jediného výsledku, který vypovídá spíše o publikačním úspěchu konkrétního autora než o oborovém významu VO jako celku, a i zde je téměř polovina institucí zcela jiného oborového zaměření (vedle již zmíněného ČVUT a Psychologického ústavu se zde objevuje Národní ústav duševního zdraví a FN u sv. Anny v Brně). Na druhou stranu umístění UK, MU a UPOL v první pětici jistě odpovídá jejich významu v tomto oboru.

11. Je v některých z těchto VO vysoké zastoupení výsledků vytvořených ve velkých kolaboracích, v mezinárodní spolupráci a výsledků s cizím reprint autorem? A naopak, existuje v oboru špičková instituce, která výrazněji než ostatní VO tvoří vynikající výsledky vlastním přispěním?

Velké kolaborace jsou v tomto oboru naprosto výjimečné (viz bod 5), nejvyšší podíl výsledků Q1 vzniklých v mezinárodní spolupráci vykazuje Univerzita Palackého v Olomouci, na druhou stranu podíl vlastních korespondenčních autorů u všech uvedených VO je 50 % a výše, kromě institucí, které se v tomto žebříčku ocitly v podstatě nedopatřením (viz bod 10 – Národní ústav duševního zdraví či FN u sv. Anny v Brně), které mají tento podíl nulový. Lze tedy konstatovat, že uvedené vynikající výsledky jsou vytvořeny převážně vlastním přispěním, i když vzhledem k celkově nízkému počtu výsledků, kdy jeden výsledek u několika zde uvedených VO znamená 100 %, z toho lze sotva něco obecnějšího vyvozovat.

II. část - Data zpracovaná s podporou RIV

12. Odpovídá podíl autorů a autorek majících alespoň jednu publikaci ve WoS zvyklostem v oboru?

Tento podíl je dle bibliometrické zprávy 18 %, což zvyklostem v oboru odpovídá a dobře ukazuje, že časopisy zařazené do WoS představují jen menší část relevantních publikačních platforem v oboru, který se soustřeďuje především na knižní publikace (B, C), ale i v případě výsledků typu J využívá velké množství oborově významných a prestižních časopisů mimo WoS.

13. Které VO jsou v oboru z hlediska personálních kapacit nejvýznamnější? Má některá z těchto institucí nadstandardně vysoký nebo naopak nízký podíl autorů a autorek, kteří publikují v prestižních žurnálech databáze WoS?

U 10 zde uvedených VO se podíl autorů publikujících ve WoS pohybuje mezi 16 a 33 % s jedinou výjimkou, a sice Západočeskou univerzitou v Plzni, kde je tento podíl pouhých 6 %. Naopak nejvyšší procento takto publikujících autorů mají Ústav pro jazyk český a Ústav pro českou literaturu AV ČR (27 %, respektive 33 %), což je do jisté míry

pochopitelné vzhledem k tomu, že autoři z univerzitních pracovišť musí své kapacity obvykle dělit rovným dílem mezi pedagogické a vědecké aktivity, což ovlivňuje i jejich publikační činnost. Mezi univerzitami má mírně vyšší podíl těchto autorů UHK, UK a UPOL (25, 20 a 20 %), naopak mírně nižší JČU, OU a MU (16, 17 a 17 %). Je však třeba znovu zdůraznit, že zdaleka ne všechny žurnály databáze WoS jsou pro obor prestižní a že existuje řada oborově prestižních žurnálů, které ve WoS nejsou. 5

14. Existují mezi prezentovanými institucemi takové, které jsou výrazně produktivní z hlediska personálních kapacit ve vztahu k jejich podílu výsledků v horních pásmech?

V případě výsledků v Q1 podíl personálních kapacit výrazně překračuje Univerzita Karlova a Masarykova univerzita, v případě součtu výsledků Q1+Q2 pak i Univerzita Palackého v Olomouci a Univerzita Hradec Králové.

15. A naopak: existují v oboru VO, jejichž personální kapacity jsou významné, přesto produkují malý počet výsledků ve WoS a/nebo mají nestandardně vysoký podíl na národní produkci ve spodních pásmech? (U takových institucí je třeba ještě zohlednit, zda je pro ně produkce ve WoS vůbec relevantní, v souladu s jejich misí).

Pokud jde o 10 nejvýznamnějších VO z hlediska personálních kapacit, jisté odchylky od tohoto podílu lze nalézt, ale vzhledem k celkově nízkému počtu výsledků, kdy jediný výstup může procenty výrazně pohnout, je důležitost těchto odchylek diskutabilní. Např. podíl UK v pásmech Q3+Q4 je vyšší než by odpovídal jejímu personálnímu podílu, na druhou stranu tato VO exceluje v počtu Q1 výsledků, což vidím jako daleko významnější skutečnost. Vyšší podíl výsledků Q3+Q4 vykazuje i Ústav pro jazyk český AV ČR, kde je to dáno soustředěním se na publikování ve vlastním časopise *Slovo a slovesnost*, což byl po dlouhou dobu jediný český oborový časopis ve WoS s AIS; to je – bez ohledu na to, že se nachází v pásmu Q3/Q4 – hodno uznání. Nicméně je třeba upozornit, že ani analýza s podporou RIV není prosta nepřesností ohledně oborového zařazení institucí, stejně jako se to děje u analýzy dat z WoS. Např. na děleném 3. místě jako nejvýznamnější instituce dle kritéria Q1 se tu objevují Orientální ústav AV ČR a Česká zemědělská univerzita v Praze, jejichž těžiště je rozhodně v jiném fordu než Languages and literature.

Summary

Although there was a significant increase in the number of analyzed results last year (the number almost doubled), which also improved the representativeness of the data, it still covers only a small part of the scholarly production and research results in this FORD, and it is not a sufficient basis for the evaluation of the excellency of the research institutions, as the journals with AIS in WoS represent only a fragment of the publication platforms relevant in the field of Languages and literature, as the WoS coverage is partially biased by discipline, language, and place of publication. The conclusions drawn from this data can be only partial.

6.3 Philosophy, Ethics and Religion

Komentář vypracoval: doc. PhDr. Radim Kočandrlé, Ph.D.

Datum zpracování: 20. 7. 2022

Podobně jako v předchozí době se lze domnívat, že statistika výsledků obsažených v indexovaných časopisech uvedených ve WoS není použitelná pro hodnocení výsledků v oborech 6.3. Stále totiž neobsahuje ani základní vypovídající penzum jak mezinárodních, tak národních časopisů. Z toho důvodů je i evidovaných výsledků málo, kdy za roky 2016 až 2020 se jedná pouze o 163 výsledků (oproti 1332 výsledkům ve Scopus). Z toho je celých 137 výsledků za rok 2020, kdy byly do databáze přidány další časopisy (období 2016 až 2019 tedy reprezentuje pouhých 26 výsledků). To znamená, že se nejedná o nijak vypovídající hodnoty. Pokud by se přitom započítaly časopisy, které jsou sice uvedeny ve WoS, ale nevykazují AIS a nejsou tak obsaženy ve statistikách, jednalo by se za stejné období 2016 až 2020 o dalších 785 výsledků. Ačkoli se situace přidáním nových časopisů z oborů 6.3 v roce 2020 poněkud posunula, podobně jako v předchozí době stále platí, že tato disproporce (163 výsledků oproti 785) jednoznačně ukazuje nedostatečnost WoS pro hodnocení výsledků oborů 6.3.

Přestože se díky přidání dalších časopisů (373 časopisů v roce 2020 oproti 56 časopisům v 2019) objevily v D1 i Q1 časopisy, která se netýkají převážně logiky, aplikované etiky, filosofie vědy či lékařství, jako tomu bylo v předchozích obdobích, stále WoS neobsahuje oborově relevantní časopisy. S ohledem na tematické zaměření časopisů zastoupených na WoS lze výstupy v nich publikované v rámci oboru považovat spíše za anomálie. Nelze ani hovořit o dostatečném počtu časopisů (pro srovnání Scopus eviduje 1078 oborově relevantních časopisů v roce 2020).

Z těchto důvodů se lze domnívat, že bibliometrie WoS je pro obory 6.3 stále naprosto zavádějící a nereprezentuje skutečnou situaci. Podobně jako v předchozí době se lze proto domnívat, že není možné odpovídat na otázky formulované v osnově odborných komentářů. Vzhledem k tomu, že stále není ve WoS indexován opravdu vypovídající počet vhodných oborových časopisů, není možné provést ani mezinárodní srovnání úrovně oboru v ČR. Podobně není možné hodnotit ani význam jednotlivých VO v oboru.

Vhodnějším nástrojem pro bibliometrické hodnocení oborů 6.3 tak i nadále zůstává databáze Scopus, která obsahuje plnohodnotnější penzum časopisů (jak mezinárodních, tak národních) – jakkoli rovněž přináší zkreslení celé situace. Bibliometrie založená na indexu SJR také dokládá daleko větší soupis výsledků (1332 Scopus oproti 163 WoS za období 2016 – 2020). 10

Summary

It can be argued that the statistics of national results according to the WoS indexed journals (reporting AIS) are still not applicable for bibliometric evaluation in the FORD 6.3. Despite the fact that in 2020 year there were added into WoS database 373 new journals (in comparison to 56 journals in 2019) they does not represent sufficient number of journals, both international or national, relevant to the field. For this reason, the number of recorded results is also low, with only 163 results for the years 2016 to 2020. Of these, a full 137 results are for 2020, when additional journals were added to the database. However, in the case that journals listed in WoS but without AIS and therefore not included in the statistics are included, this would be 785 results for the same period from 2016 to 2020. This disproportion (163 results versus 785) clearly shows inadequacy of WoS for evaluating results of the FORD 6.3. Therefore, the Scopus database, which

contains a wider range of journals (both international and national), remains the more appropriate tool for bibliometric evaluation in the FORD 6.3 - although it also introduces a distortion of the whole situation.

6.4 Arts

Komentář vypracoval: doc. Mgr. Karel Stibral, Ph.D.

Datum zpracování: 30. 7. 2022

I. část - Data zpracovaná dle Web of Science

1. Jaká je úroveň oboru v ČR v mezinárodním srovnání? (Je podle vašeho odborného názoru komentovaný obor – při pohledu neomezujícím se pouze na bibliometrická data - na úrovni srovnatelné s vyspělými zeměmi? Případně srovnatelný se zeměmi s obdobnými, pro daný obor relevantními, podmínkami - kulturními, ekonomickými, společenskými ...).

Úroveň oboru je relativně srovnatelná s okolními zeměmi s podobným vývojem v posledních dekádách, byť je zde určitá limitovanost lokálními tématy, které se hůře v mezinárodních publikacích prosazují. Za špičkovými pracovišti v oboru na některých západních univerzitách máme samozřejmě jisté rezervy např. co do interdisciplinárního výzkumu, využití digital humanities. Zopakují, že zde často schází (třeba v oblasti dějin umění) místní skutečně mezinárodní časopisy.

2. Je tato úroveň adekvátně reflektována zpracovanou bibliometrickou analýzou? Je zde rovněž možnost stručně uvést významné znaky publikační kvality a publikační zvyklosti oboru neobsažené v analýze Modulu 2.

Bohužel nikoliv. Hlavním výstupem oboru jsou především monografie. Jejich kvalita se pozná až v dlouhodobějším horizontu, jistě i citačními ohlasy v jiných monografických publikacích. Časopisecká produkce doposud tvoří méně důležité pole zájmu, je chápána spíše jako tvorba dílčích, přípravných studií k tvorbě monografií. Problém je, že časopisy věnující se umění jsou na WoS ve značně nereprezentativní míře, ještě mnohem méně než v databázi SCOPUS. Je otázkou, proč by systém, vynalezený primárně pro sledování kvality výsledků ve fyzice a dalších přírodních vědách měl být adekvátní pro hodnocení humanitních věd.

3. Má obor vysokou úroveň své produkce v D1 a Q1 ve srovnání s EU15 a se světem? Dochází v daném oboru k nadprodukcí v pásmu Q4 ve srovnání s EU15 resp. se světem? Pokud ano, jak byste ji vysvětlili?

Nedá se adekvátně zjistit. Prošel jsem poskytnutý seznam časopisů ve WoSu v 1 DEC, tedy 1509 časopisů, a přitom jsem nenašel časopis z oboru umění ani jediný. Z velmi skromně zastoupeného FORDu 6 je tu jen pár časopisů k lingvistice, popř. nějakým přesahům k ekonomii, filosofii vědy atp. Pokud se decil týká pouze disciplín pod číslem 6 obecně a ne pouze 6. 4., nedává takové srovnání smysl. A i uvnitř teorií a dějin umění příliš ne, je značný rozdíl mezi muzikologií, teatrologií, teorií výtvarných umění. Poskytnutá data dále budí otázky - v prvním decilu bylo v oboru teorie umění

publikováno 105 výsledků (ale v jakých časopisech tedy, když zde uvedené nejsou žádné?), přičemž za EU15 prakticky polovina, 48. To je zbytek světa opravdu tak slabý? A kde tedy byly statě z oboru umění publikovány, aby byly pak započteny mezi umění?

4. Má v daném oboru význam institut korespondujícího (**reprint**) autora? Jaké je v daném oboru relativní zastoupení těchto výsledků? Můžete tyto výsledky nějak blíže charakterizovat (viz konkrétní výsledky v příloze)?

příliš malý vzorek

5. Jaké je v daném oboru zastoupení výsledků vytvořených ve **velkých kolaboracích**? Jaký je podle vašeho názoru autorský přínos domácích institucí na takových výsledcích (viz konkrétní výsledky v příloze)?

Minimální, příliš malý vzorek

6. Jaký je v daném oboru rozsah **mezinárodní spolupráce** při tvorbě špičkových výsledků? Můžete tyto výsledky nějak blíže charakterizovat (viz konkrétní výsledky v příloze)?

Mezinárodní spolupráce je podle dat (5) velmi malá, jistě by měla být větší (jakkoliv obory zabývající se uměním mají někdy důvodů pro mezinárodní spolupráci méně).

7. Do jaké míry lze považovat výsledky klasifikované jako D1 a Q1 **za domácí „know-how“** (viz konkrétní výsledky v příloze)? Je tento podíl podle vašich zkušeností v souladu s praxí v zahraničí?

nejsem schopen odhadnout

8. Existují **WoS kategorie**, které jsou v oboru nadprůměrně dobré? Můžete je stručně okomentovat?

Viz výše, WoS je pro 6.4. nevhodná databáze

9. Dochází k významným překryvům s jinými obory, zejména u článků v pásmech D1/Q1? Můžete to stručně okomentovat? **Odpovídají publikace** klasifikované jako D1 a Q1 předpokládaným obsahem a zaměřením skutečně **výzkumu v oboru FORD** do jakého jsou přiřazeny (viz seznam jednotlivých článků v přílohách).

Předložené výsledky z databáze budí pochybnosti – nejúspěšnější je nejen MU, ale také ČVUT, pak zde nalezneme instituce, z nichž opravdu pod obor umění texty nespádají, jako Ústav teoretické a aplikované mechaniky AV ČR, v. v. i. či Ústav teoretické a aplikované mechaniky AV ČR, v. v. i. 12

10. Jaké VO jsou podle oborových bibliometrických zpráv „Část I“ v daném oboru **nejvýznamnější** z hlediska produkce v D1 a Q1? Popřípadě, jaký je **bibliometrický profil** nejdůležitějších z těchto VO ve srovnání s benchmarky (svět, EU15, ČR)? Dosahují úrovně EU15 resp. světové úrovně, případně ji převyšují?

1 DEC nemá žádná instituce, 1 kvartil instituce, z nichž část nemá publikace z umění. I v prvním kvartilu se vždy pohybujeme u jednoho článku, vyvozovat se nedá nic, bezpečně snad jen, že WoS není vhodná databáze pro hodnocení humanitních disciplín. Větší smysl dává v 6. 4. prostý celkový objem publikací, ale to je zase přístup, který nechceme z pochopitelných důvodů aplikovat...i UK zde má ostatně jako nejproduktivnější VO jen 4 články.

11. Je v některých z těchto VO vysoké zastoupení výsledků vytvořených ve velkých kolaboracích, v mezinárodní spolupráci a výsledků s cizím reprint autorem? A naopak, existuje v oboru špičková instituce, která výrazněji než ostatní VO tvoří vynikající výsledky vlastním přispěním?

Odpověď na první otázku: Příliš malý vzorek. Odpověď na druhou otázku: Ústav ději umění AV ČR

II. část - Data zpracovaná s podporou RIV

12. Odpovídá podíl autorů a autorek majících alespoň jednu publikaci ve WoS zvyklostem v oboru?

V oboru není zvykem publikovat v časopisech ve WoS

13. Které VO jsou v oboru z hlediska personálních kapacit nejvýznamnější? Má některá z těchto institucí nadstandardně vysoký nebo naopak nízký podíl autorů a autorek, kteří publikují v prestižních žurnálech databáze WoS?

Karlova univerzita, Masarykova univerzita, Univerzita Palackého, Akademie věd ČR

14. Existují mezi prezentovanými institucemi takové, které jsou výrazně produktivní z hlediska personálních kapacit ve vztahu k jejich podílu výsledků v horních pásmech?

Pokud jsou údaje z databáze WoS nerelevantní jako takové, nelze na otázku odpovědět

15. A naopak: existují v oboru VO, jejichž personální kapacity jsou významné, přesto produkují malý počet výsledků ve WoS a/nebo mají nestandardně vysoký podíl na národní produkci ve spodních pásmech? (U takových institucí je třeba ještě zohlednit, zda je pro ně produkce ve WoS vůbec relevantní, v souladu s jejich misí).

Viz výše

6. 5. Other humanities and the arts

Komentář vypracoval: doc. Martin Nitsche, Ph.D.

Datum zpracování: 19. 8. 2022

Statistika národních výsledků obsažených v indexovaných časopisech WoS (tj. vykazujících AIS) není použitelná pro bibliometrické hodnocení v oborech 6. 5 a proto nelze zodpovědět otázky, které jsou na oborový komentář kladeny. To platí zejména s ohledem na to, že bibliometrická analýza podle databáze Scopus je využitelná více. Prvním důvodem obtížné využitelnosti databáze WoS v oborech 6.5. je malý počet výsledků; za rok 2020 je to 45 výsledků. Za minulý rok nebyl žádný. Druhým, souvisejícím důvodem, je zúžená základna oborových časopisů, které jsou indexovány ve WoS. Za rok 2020 bylo do výběru k oborům 6.5. zařazeno 150 časopiseckých titulů, za rok 2019 to byl jen jeden časopis. Již to je dokladem toho, že oborové jádro sub-fordu 6.5 se teprve hledá. Skupina je nazvána "Other humanities and the arts" a definována doplněním "humanities, multidisciplinary". To je však velmi všeobecné a ke zpřesnění může dojít mimo jiné určením databáze oborových časopisů. Výběr z databáze WoS za rok 2020 mi ale přijde zužující, protože "humanitní vědy, více/inter/trans-disciplinárně" omezuje na kulturologii, studia konkrétních kultur (např. slavistika, anglo-americká studia etc.), studia vizuální kultury atp. Do výběru by ale bylo vhodné zařadit i časopisy z oblasti např. post-humanitních studií, ty však obvykle nejsou ve WoS indexovány (podobně jako časopisy z jiných oblastí fordu 6). To opět jen dokládá fakt, že statistika podle WoS je v oblasti humanitních věd, včetně sub-fordu 6.5, nevyužitelná.

Komentáře odborného panelu k Modulu 2 - SCOPUS

6.1 History and Archeology

Vypracoval: Prof. PhDr. Aleš Zářický, Ph.D.

Datum vypracování: 18. 8. 2022

Bibliometrická data sebraná v roce 2020 vztahující se k výsledkům fordu 6.1 pouze potvrzují trendy platné v předchozím období, jak je představil v roce 2021 doc. PhDr. Luboš Jiráň, CSc. Závěry hodnocení předložených výsledků za ford 6.1 v Modulu M1 dokládají, že úroveň obou oborů spadajících do tohoto fordu, tzn. historie a archeologie, zůstává i nadále nadstandardní. Poněkud jinak je tomu ovšem v modulu M2, jenž vychází ze zcela odlišných hodnotících kritérií, která neodráží, ba dokonce zcela pomíjí, publikační výsledky, jež jsou pro obory sledované fordem 6.1 typické a domácí i mezinárodní komunitou obecně preferované a respektované. Bibliometrická analýza vycházející z databáze WOS (ale do značné míry také z databáze SCOPUS) je proto pro sledované obory zcela nepoužitelná. Opětovně se potvrdily tendence z předchozích let, že fordem 6.1 evidované výsledky, jejichž počet se pohybuje v nižších desítkách, a z nichž by navíc nemalé procento mělo být přiřazeno spíše k jiným vědním oborům, neumožňuje provést podrobnější statistický rozbor a následnou relevantní reflexi.

Nezbývá proto než se připojit ke konstatování předchozího zpravodaje, že „... interpretace tohoto stavu může být taková, že výkonost subjektů zabývajících se obory archeologie a historie v ČR je naprosto minimální, nebo taková, že používaná kritéria pro hodnocení výkonnosti těchto oborů v ČR jsou nepatřičná“. Striktně v rozporu s prvním

možným vysvětlením je ovšem hodnocení publikačních výstupů fordu 6.1 v rámci Modulu M1, které dokládá nejen jejich vysoký počet ale rovněž jejich nadprůměrnou kvalitu. V platnosti proto zůstává zjištění zdůrazňující specifický charakter preferovaných oborových výstupů i nutnost stanovení odlišných hodnotících kritérií pro posuzování výkonnosti subjektů zabývajících se obory sledovaného fordu.

Potvrdilo se také, že mezi obory fordu 6.1, tzn. archeologii a historii, přetrvává určitý rozdíl v charakteru předkládaných výstupů, který mj. ve značné míře ovlivňuje jejich zastoupení v Q1 potažmo D1. Zatímco archeologie, která víceméně vyčerpala klasické metodické přístupy a pro další rozvoj oborového bádání nutně přistupuje k aplikaci širokého spektra přírodovědných metod, což se projevuje i v cílení publikačních výstupů, pro historický výzkum není podobný metodický posun natolik zásadní. Což je také důvod, proč v těchto tzv. nejvyšších pásmech výkonového spektra figurují převážně instituce, jež se mohou prokázat vědecky silnými archeologickými pracovišti, zatímco výstupy ryze historické mají v tomto segmentu minimální zastoupení. Na tomto místě je pouze nezbytné zopakovat, že tento stav vyplývá z odlišných oborových východisek. Předmět historického výzkumu a jeho převažující pramenná základna jsou mnohem silněji zakotveny v jazykovém a kulturním kontextu. Rozhodující část oborového badatelského potenciálu je proto zcela logicky zaměřena na základní výzkum regionálních, národních, popř. střeoevropských dějin, což je ovšem dominantním znakem každé historiografie bez ohledu na „regionální“ přináležitost. Nadále ovšem zůstává paradoxem, že byť je tento přístup pro historické bádání zásadní a zcela nezastupitelný, publikační výsledky, jimiž je veřejně prezentován, bibliometrická analýza nejen že nezohledňuje, ale co je horší, vůbec zohlednit nemůže! To pak vede ke skutečnosti, že statistika pracující pouze s výsledky D1 a Q1, zcela ignoruje špičková historická pracoviště.

Z prezentovaných výsledků je tedy zcela zřejmé, že hodnocení bibliometrického výkonu aktuálně nastaveného dle kritérií, jež jsou přijatelné zejména pro přírodovědné a technické obory, neakcentuje řadu humanitních disciplín, čímž dochází k evidentnímu zkreslení jejich vědeckého potenciálu, a to jak na poli domácím, tak v mezinárodním srovnání. Je proto více než zřejmé, že k uvolnění napětí panujícímu napříč českou vědeckou komunitou, může mj. výrazně přispět právě konstruktivní diskuze o specifickém oborovém hodnocení vědy, která by prolomila mohutné kry rigidního bazírování na principech, které mezinárodní vědecké společenství považuje za již dávno překonané.

6.2 Languages and literature

Komentář vypracoval: prof. Lenka Zajícová, Ph.D.

Datum zpracování: 30. 7. 2022

Základní otázky – obory FORD

1. *Jaká je úroveň oboru v ČR v mezinárodním srovnání? (Je podle vašeho odborného názoru komentovaný obor – při pohledu neomezujícím se pouze na bibliometrická data - na úrovni srovnatelné s vyspělými zeměmi? Případně srovnatelný se zeměmi s obdobnými, pro daný obor relevantními, podmínkami - kulturními, ekonomickými, společenskými...)*

Úroveň oboru je naprosto srovnatelná s tím, jakých výsledků tento obor dosahuje v zahraničí. Dále viz odpověď na tutéž otázku v komentáři k analýze WoS.

2. Je tato úroveň **adekvátně reflektována** zpracovanou bibliometrickou analýzou? Je zde rovněž možnost stručně uvést **významné znaky publikační kvality a publikační zvyklosti oboru** neobsažené v analýze Modulu 2.

Ve srovnání s databází WoS podchycuje databáze Scopus ve formě 6.2 šestinásobek výsledků (1236 vs. 200), a dává tedy z tohoto hlediska úplnější obrázek o výsledcích typu J. Výhodou Scopusu např. je, že na rozdíl od WoS pokrývá i množství neanglofonních časopisů, ale ani on neobsahuje všechna oborově prestižní periodika.

Na druhou stranu je třeba říct, že SJR je daleko méně spolehlivý indikátor než AIS, jelikož je daleko proměnlivější. Rychlé a významné změny pak do jisté míry zpochybňují jeho vypovídací hodnotu, protože si lze sotva představit, že by se oborový dopad, prestiž a kvalita periodika proměňovaly stejně rychle. Otázky vzbuzují např. skoky z roku na rok ob dva kvartily (*Přehled výzkumu* 2018 Q3, 2019 Q1) a někdy dokonce tam a zase zpět (*Slovene* 2018 Q2, 2019 Q4, 2020 Q2 – jaká asi musí být z hodnocení M17+ frustrace u autora, který odešle článek do časopisu Q2, po redakčním řízení mu vyjde v Q4 a další rok je časopis opět v Q2!). I každoroční přesun z kvartilu do kvartilu se zdá být příliš rychlý na to, aby koreloval s oborovým postavením časopisu (*Eirene* 2018 Q4, 2019 Q3, 2020 Q2), stejně jako soustavná oscilace mezi sousedními kvartily (*Slovo a slovesnost* 2016 Q1, 2017–2018 Q2, 2019 Q1, 2020 Q2), jehož oborová reputace jistě takto nekolísá. Navíc dokonce i v Q1 se může vyskytovat časopis, který má v odborné komunitě vskutku nevalnou pověst.

Identifikace trendů je vzhledem k výše uvedenému značně nejistá: podíly v jednotlivých kvartilech z roku na rok skáčou dost neuvěřitelně: např. podíl v Q1 se mezi lety 2019 a 2020 snížil z 31 na 19 %, naopak v Q4 vzrostl z 6 na 24 % (a to navzdory předpokládanému úsilí autorů publikovat v periodikách v horních kvartilech vzhledem k důrazu, jaký na to klade současná realizace M17+).

Pokud ale přes všechny uvedené výhrady máme shrnout trendy, pak jednoznačně jde o navyšování počtu výstupů ve Scopusu (nárůst oproti roku 2019 o více než čtvrtinu), způsobený pravděpodobně jak větším množstvím časopisů indexovaných ve Scopusu, tak publikačním směřováním autorů. Stejně jako u WoS se i zde ve srovnání se světem objevuje výrazně nižší podíl v D1/Q1, na rozdíl od WoS je zde ale nižší podíl oproti světu v Q4, a tedy dominantní produkce je v Q2 (kde ČR převyšuje světový benchmark o 7 %) a v Q3.

3. Do jaké míry se informace o nejvýznamnějších periodikách v databázích WoS a Scopus překrývá? Nakolik přináší Scopus podstatné informace o oboru navíc?

Díky tomu, že se Scopus opírá o několikanásobně větší množství výsledků, přináší méně limitovaný obrázek, na druhou stranu však nelze říct, že by byl přesnější než analýza na základě výsledků WoS. Podíl neadekvátně zařazených VO v žebříčcích nejvýznamnějších institucí dle kritéria D1/Q1 je v obou analýzách prakticky stejný, byť se některé konkrétní instituce liší. Analýzy se do značné míry překrývají u největších VO v oboru (UK, MU, UPOL, OU, Ústav pro jazyk český AV ČR) a jsou komplementární v případech menších VO, kde některé vycházejí úspěšněji v analýze dle WoS (JČU, UTB),

jiné v analýze dle Scopusu (UHK), přičemž pokud bychom se opírali pouze o jednu z analýz, byly by neprávem opomenuty.

Nicméně nejvěrnější obrázek významu VO s nejmenším množstvím omylů předkládá prostý žebříček dle objemu produkce, který navíc obsahuje i další významné instituce schopné dosahovat kvalitních výsledků (Ústav pro českou literaturu AV ČR, Slovanský ústav AV ČR).

4. *Má obor vysokou úroveň své **produkce** ve srovnání se světem? Dochází v daném oboru k **nadprodukcí** v méně kvalitních segmentech? Pokud ano, jak byste ji vysvětlili?*

Analýza dle Scopusu ukazuje v mezinárodním srovnání celkově příznivější profil, a to zejména pokud jde o větší podíl výsledků Q2 (ČR 32 %, svět 25 %, dle WoS ČR 10 %, svět 26 %) a menší podíl Q4, kde podle WoS existuje výrazná nadprodukce, zatímco dle Scopusu je takových výsledků o cca čtvrtinu méně (ČR 13 %, svět 18 %). Tento profil tak lépe vystihuje mezinárodně srovnatelnou kvalitu oboru jako celku.

5. *Dochází k významným překryvům s jinými obory, zejména u článků ve vyšších pásmech? Můžete to stručně okomentovat? **Odpovídají publikace** klasifikované jako D1 a Q1 předpokládaným obsahem a zaměřením skutečně **výzkumu v oboru FORD**, do jakého jsou přiřazeny (viz seznam jednotlivých článků v přílohách).*

Zdá se, že scopusové překryvy jsou díky občas překvapivé kategorizaci některých časopisů ze strany Scopusu ještě podivnější než vosovské. Časopis *Artificial Intelligence* (D1) sice možná skrze jednu z mnoha oblastí, kterým se potenciálně věnuje, *natural language processing*, může mít nějaký styčný bod s lingvistikou, nicméně zde publikované české výsledky nemají s fordem 6.2 společného vůbec nic. Obdobný případ je *Applied Ontology* (Q1). Naprostou záhadou ovšem je zařazení časopisu *Přehled výzkumů* (od 2019 Q1) Archeologického ústavu AV ČR v Brně do Linguistics and Language jakožto jediné scopusové kategorie.

Zatímco u vosovských dat jsou překryvy způsobeny vazbou na vskutku multidisciplinární a interdisciplinární časopisy, kde konkrétní výsledek patří do jiného oboru, ve Scopusu jde někdy o naprosto chybné zařazení časopisu. Vzhledem k nízkému počtu výsledků pak tyto chyby ovšem dělají z ČVUT 4. nejvýznamnější instituci podle D1 a z Archeologického ústavu 5. nejvýznamnější instituci podle Q1. Scopus navíc daleko častěji řadí časopisy do více kategorií (ne vždy podloženě) – multioborové zařazení má téměř 44 % výsledků fordu 6.2, zatímco ve WoS bylo takových výsledků pouze 17 % –, je tudíž zřejmé, že z toho plynoucí nepřesnosti mohou být významné. Výrazný rozdíl mezi počtem výsledků ve Scopusu a ve WoS je tak jen zdánlivý, způsobený daleko častější multiplikací výsledků napříč fordy. Pokud se skutečně nejedná o interdisciplinární počin (a takových je u překryvů spíše menšina), měl by být výsledek jednoznačně přiřazen jen k příslušnému fordu a analýza v jiných fordech by ho už neměla brát v potaz.

6. *Jaké VO jsou podle oborových bibliometrických zpráv v daném oboru **nejvýznamnější** z hlediska produkce v D1 a Q1? Odpovídá **významný podíl na špičkových výstupech relativně velikosti VO** (viz referenční údaje a vaše znalosti oboru)?*

Žebříček VO podle kritéria D1 vykazuje stejné problémy jako u WoS: 6 z 10 institucí sem vůbec nepatří (Psychologický ústav AV ČR, České vysoké učení technické v Praze, Všeobecná fakultní nemocnice v Praze, Fakultní nemocnice v Motole, Národní ústav duševního zdraví, Ústav termomechaniky AV ČR). Žebříček podle Q1 již lépe odpovídá skutečnosti, ale i zde jsou čtyři instituce nepatřičné: vedle již zmíněného Psychologického ústavu a ČVUT je to Archeologický ústav AV ČR v Brně (důvodem je chybné zařazení časopisu *Přehled výzkumů*) a Vysoká škola ekonomická v Praze (která má sice silnou aplikovanou lingvistiku, ale rozhodně se nejedná o instituci, která by se výzkumně profilovala ve formě 6.2). Pravděpodobně nejužitečnější a nejlépe skutečnému významu odpovídající tabulkou je srovnání podle objemu produkce a podílu Q1 a Q2 výsledků v rámci organizace v bodě 4.

Základní otázky – významné VO v oboru

*7. Jaký je **bibliometrický profil** nejdůležitějších z těchto VO ve srovnání s benchmarky (svět, ČR)? Dosahují dle bibliometrie světové úrovně, případně ji převyšují?*

Kuriózně jedinou institucí, která převyšuje světový benchmark v Q1 (34 %) v oboru Language and Linguistics, a to téměř dvojnásobně, je se svými 60 % Archeologický ústav AV ČR v Brně (díky již zmíněnému chybnému zařazení časopisu *Přehled výzkumů*). Ještě paradoxnější ovšem je, že tento časopis se v této kategorii poslední dva roky objevuje v pásmu Q1 (což je další otázník ohledně věrohodnosti a použitelnosti bibliometrických indikátorů)! Pokud jde o instituce, které se opravdu věnují výzkumu v oblasti 6.2, v případě Q1 žádná světový benchmark nepřevyšuje, avšak vezmeme-li v potaz Q1+Q2, pak Univerzita Karlova a Masarykova univerzita jsou zcela na světovém benchmarku a Ostravská univerzita je na něm téměř také (svět 59 %, UK 59 %, MU 59 %, OU 57 %); UPOL a Ústav pro jazyk český AV ČR se pak této úrovni blíží (UPOL 51 % a ÚJČ 50 %). Těchto pět institucí také převyšuje benchmark ČR v Q1+Q2 (43 %), v případě Q1 je nad českým benchmarkem (20 %) pouze UK a OU (obě 27 %).

*8. Je podle vašeho názoru bibliometrický výkon zásadní také z hlediska **mise** těchto VO? (Např. některé VO věnující se aplikovanému výzkumu můžou mít významný výkon v M2, ale z hlediska jejich mise nemusí mít zásadní úlohu.)*

Z hlediska mise VO není ve formě 6.2 bibliometrický výkon zásadní v žádném případě. U VO, kde je výraznou součástí mise výzkum, se jeho nejpodstatnější a nejkvalitnější výstupy objevují obvykle ve formě nebibliometrizovatelných výsledků, což platí stejně tak i v případě institucí, jejichž mise je především ve vzdělávání. Na druhou stranu vzhledem k objemu výzkumných kapacit, a tudíž i celkové produkce, je zde jistá korelace mezi podílem bibliometrizovatelných výsledků a podílem výzkumu na misi instituce.

9. Změnila bibliometrická analýza SCOPUS zásadním způsobem Váš pohled na některou z hodnocených VO?

Vzhledem k výraznému navýšení výsledků ve WoS v posledním hodnoceném roce rozdíl mezi analýzou WoS a Scopus již nejsou tak velké jako dříve. Scopusová analýza

je užitečnou komplementární analýzou, která může upozornit na význam některých dalších VO s menším, ale nezanedbatelným podílem v oboru. Konkrétně např. lépe ukazuje podíl OU, která se v analýze WoS objevila s ojedinělým, byť velmi úspěšným výsledkem (D1), a teprve analýza Scopus ukazuje, že tato produkce je daleko širší.

10. Existují v oboru VO, které podle Vašeho názoru produkují významný podíl národních výsledků, přesto se mezi špičkovými VO podle bibliometrie neobjevují?

Jako problém spíše vidím, že se mezi „top 10“ dle kritéria D1/Q1 objevují nepatřičné VO (vinou multioborového řazení časopisů, přičemž konkrétní výsledky často nemají s 6.2 nic společného), které tak v žebříčku zabírají místo VO, jejichž výzkum se skutečně profiluje v oboru 6.2. S oborovým významem tak nejlépe koresponduje tabulka v bodě 4 dle objemu produkce, kde žádná VO s významným podílem nechybí. To však v žádném případě neznamená, že špičkové výsledky nevznikají i na dalších, zde nezmíněných VO, ať již univerzitního či jiného typu (např. NK, MZK aj.).

Summary

The Scopus-based analysis is a useful complementary tool to the WoS analysis, it is nevertheless not sufficient either. Although it is based on six times more results than the WoS analysis and could be considered more representative just because of this, some intrinsic characteristics of the Scopus database (the construction of the SJR itself, the multiple categories of the journals) make the analysis less precise and, in fact, the analysis shows the same amount of confusions as the one of WoS. Although the coverage is more inclusive than in the WoS (especially for the journals in other languages than English), not all prestigious journals in the field are indexed here. That is why even the Scopus analysis cannot be a sufficient basis for the evaluation of the excellency of the research institutions, and the conclusions drawn from the data obtained can be only partial.

In the last four years the ford 6.2 presents a stable increase; the overall profile of the Czech production, compared to the world one, shows international competitiveness, though not the highest performance: it presents considerably less results in D1 (5 % vs. 18 %) and Q1 (20 % vs. 34 %), but more in Q2 (32 % vs. 25 %) and less in Q4 (13 % vs. 18 %); the “top 10” list of research organizations according to the number of results gives quite reliable image of their importance in the field, while the “top 10” list according to D1/Q1 criteria presents more confusions.

6.3 Philosophy, Ethics and Religion

Komentář vypracoval: doc. PhDr. Radim Kočandrl, Ph.D.

Datum zpracování: 20. 7. 2022

Lze se domnívat, že bibliometrie založená na databázi Scopus (a indikátoru SJR) přináší základní data, která v hlavních rysech přibližují dosažené výsledky oborů 6.3. Je to dáno především tím, že v databázi Scopus je indexována většina relevantních časopisů oborů 6.3 a to jak časopisů mezinárodních, tak národních. Za vypovídající lze

pokládat i množství uváděných dosažených výsledků (1332 výsledků za roky 2016 – 2020) i fakt, že se rozložení výsledků mezi kvartily blíží normálnímu rozložení.

Zároveň je ale třeba uvést, že bibliometrie vycházející z databáze Scopus tyto výsledky nutně zkresluje. Zkreslení vychází především z toho, že v oborech 6.3 se za hlavní výstupy pokládají monografie. Současně jsou za takové považovány i kapitoly v recenzovaných (kolektivních) monografiích. Obě tyto položky ale do bibliometrie nevstupují.

Navíc se zde odrážejí naprosto jiné citační zvyklosti, než je tomu v případě přírodních věd. Citují se totiž především původní prameny. U soudobých autorů se pak citují převážně monografie a nikoli studie. Konkrétně lze uvést, že výrazné zkreslení lze pozorovat především v rámci D1 (a zčásti Q1), kde se objevují především časopisy z oblasti logiky, aplikované etiky, matematiky, filosofie vědy a lékařství. Tyto časopisy totiž mají obdobné citační zvyklosti jako je tomu právě u časopisů z přírodních věd. Na přední příčky se tedy dostaly kvůli citačním zvyklostem a nikoli významu pro vědní oblast 6.3. Z těchto důvodů tak má z oborů 6.3 stále zdánlivě výlučné bibliometrické postavení zejména právě logika, která je ale pro danou vědní oblast hraniční.

D1 proto nemá pro 6.3 významnou vypovídací hodnotu. Je to naopak rámcově Q1 a zejména Q2, které v zásadě vypovídají o kvalitních VO. V daném případě pak jde především o Q2, v němž je zastoupeno i největší penzum výsledků. Zároveň je ale třeba zdůraznit, že vzhledem k citačním zvyklostem v oboru nelze za kvalitní mezinárodní časopisy pokládat pouze ty uvedené v Q1 nebo Q2. I Q3 a Q4 obsahuje kvalitní mezinárodní časopisy, které však nejsou vzhledem k výše popsaným citačním zvyklostem a s ohledem na svoji úzkou specializaci (a v důsledku toho i malou velikost cílové skupiny) posunovány směrem nahoru. Naopak v Q1 i Q2 jsou uvedeny mezinárodní časopisy, které nejsou v daném oboru pokládány přímo za významné.

Základní otázky – obory FORD

1. Jaká je úroveň oboru v ČR v mezinárodním srovnání? (Je podle vašeho odborného názoru komentovaný obor – při pohledu neomezujícím se pouze na bibliometrická data - na úrovni srovnatelné s vyspělými zeměmi? Případně srovnatelný se zeměmi s obdobnými, pro daný obor relevantními, podmínkami - kulturními, ekonomickými, společenskými ...)

Úroveň oborů 6.3 lze v mezinárodním srovnání považovat za velmi dobrou. Statistika mezinárodního srovnání podle indikátoru SJR ukazuje převahu publikací v časopisech Q2, zatímco mezinárodně převažuje Q1. V meziročním srovnání se statistika zlepšuje, kdy stoupá počet článků v Q1 (v D1 počet po skokovém nárůstu v roce 2019 stagnuje) a Q2, zatímco klesá v Q3 a stagnuje v Q4.

Ve srovnání s rokem 2017 je stále patrný úbytek počtu publikací v Q2, který je dán především přesunem kvalitních národních časopisů z Q2 v roce 2018: Filosofický časopis (od 2018 v Q3), Reflexe (od 2018 v Q4). Organon F se v roce 2020 posunulo do Q2 (v roce 2016 Q1, 2018 – 2019 Q3).

Zároveň lze ale konstatovat, že ačkoli postavení uvedených národních časopisů (s výjimkou Organon F od 2020) podle indikátoru SJR klesá, zároveň roste počet publikací v Q1 a Q2. Lze se domnívat, že se jedná o důsledek větší míry publikování v mezinárodních časopisech s vyšším indikátorem SJR. Daná situace proto vypovídá o zvyšování internacionalizace oborů 6.3.

2. Je tato úroveň adekvátně reflektována zpracovanou bibliometrickou analýzou? Je zde rovněž možnost stručně uvést významné znaky publikační kvality a publikační zvyklosti oboru neobsažené v analýze Modulu 2.

Lze se domnívat, že bibliometrie podle indikátoru SJR ve Scopus popisuje současnou situaci v oborech 6.3 v rámci daného časového rozmezí let 2016 – 2020 v zásadě adekvátněji než metodika hodnocení podle AIS na WoS. Oproti předchozí metodice, která kladla důraz spíše pouze na počty, lze nyní v nové metodice hodnocení M17+ naopak reflektovat posun k publikacím v mezinárodních časopisech.

Zároveň pro obory 6.3 ale platí, že za hlavní výstupy jsou pokládány monografie a kapitoly v recenzovaných kolektivních monografiích. V této oblasti pak vystupuje jako ukazatel kvality zejména prestiž nakladatelství a jednotlivých editorů. To znamená, že klíčové publikační výstupy do bibliometrického hodnocení vůbec nevstupují.

3. Do jaké míry se informace o nejvýznamnějších periodických v databázích WoS a Scopus překrývá? Nakolik přináší Scopus podstatné informace o oboru navíc?

Ačkoli databázi WoS nelze pokládat (i přes doplnění nového penza časopisů v roce 2020 – celkem 373 časopisů) za adekvátní pro hodnocení oborů 6.3, databáze Scopus (1078 časopisů v roce 2020) poskytuje pro rámcové určení situace v oborech 6.3 relevantnější informace. Přesto je třeba znovu zmínit výše uvedenou výhradu, že do bibliometrie nevstupují klíčové monografické publikace.

4. Má obor vysokou úroveň své produkce ve srovnání se světem? Dochází v daném oboru k nadprodukcí v méně kvalitních segmentech? Pokud ano, jak byste ji vysvětlili?

Vzhledem k tomu, že v Q1 a Q2 byla publikována více než polovina celkové produkce, lze soudit, že nedochází k nadprodukcí v méně kvalitních segmentech. V Q4 je umístěna zhruba necelá pětina celkové produkce. Ohledně srovnání úrovně produkce se světem viz bod 1. Navíc lze dodat, že vyšší poměr publikací v Q3 a Q4 oproti světu je dán i zařazením kvalitních národních časopisů do těchto kvartilů. V důsledku jazykového omezení přitom tyto časopisy ani nemohou mít větší citační index.

5. Dochází k významným překryvům s jinými obory, zejména u článků ve vyšších pásmech? Můžete to stručně okomentovat? Odpovídají publikace klasifikované jako D1 a Q1 předpokládaným obsahem a zaměřením skutečně výzkumu v oboru FORD do jakého jsou přiřazeny (viz seznam jednotlivých článků v přílohách).

V publikovaných výsledcích v D1 se objevují především publikace z logiky, filosofie vědy nebo lékařství. Jedná se ale zjevně pouze o důsledek zkreslení pořadí časopisů na základě indikátoru SJR a zároveň citačních zvyklostí v daných oborových specializacích, jak bylo rozvedeno výše. Zároveň lze soudit, že tyto publikace svým

obsahem sice obecně odpovídají výzkumu v přiřazeném oboru, ale pro daný obor nejsou klíčové (nacházejí se na pomezí s jinými obory).

6. Jaké VO jsou podle oborových bibliometrických zpráv v daném oboru nejvýznamnější z hlediska produkce v D1 a Q1? Odpovídá významný podíl na špičkových výstupech relativně velikosti VO (viz referenční údaje a vaše znalosti oboru)?

Z hlediska produkce v D1 nelze usuzovat na nejvýznamnější VO. Jedná se o důsledek toho, že v D1 převažují časopisy na hranici oborů 6.3 a matematiky či zdravotnictví. Z toho důvodu statistika ukazuje jako excelentní pracoviště, která se oborům 6.3 v zásadě nevěnují. Např. se jedná o Ústav informatiky AV ČR, v. v. i., Vysokou školu technickou a ekonomickou v Českých Budějovicích, či Matematický ústav AV ČR, v. v. i.

Statistika podle Q1 je již v daném ohledu přesnější, jakkoli i ona nese znaky zkreslení statistiky D1. Jako první čtyři excelentní pracoviště zde vystupují Univerzita Karlova, Filosofický ústav AV ČR, v. v. i., Univerzita Palackého v Olomouci a Masarykova univerzita. S jistým odstupem je uvedena Univerzita Hradec Králové (se silným logickým zaměřením). Lze se domnívat, že daná statistika již adekvátněji odráží situaci v oboru.

Základní otázky – významné VO v oboru

7. Jaký je bibliometrický profil nejdůležitějších z těchto VO ve srovnání s benchmarky (svět, ČR)? Dosahují dle bibliometrie světové úrovně, případně ji převyšují?

Otázka je zodpověditelná obtížně. Vzhledem k neuvedení mediánu je srovnání založeno pouze na průměru, který je zkreslující. Srovnání nejvýše hodnocených VO v zásadě kopíruje celkové srovnání ČR a světa, jak bylo popsáno výše (nižší podíl výsledků v Q1 a vyšší v Q2).

8. Je podle vašeho názoru bibliometrický výkon zásadní také z hlediska mise těchto VO? (Např. některé VO věnující se aplikovanému výzkumu můžou mít významný výkon v M2, ale z hlediska jejich mise nemusí mít zásadní úlohu.)

Sledovaný bibliometrický výkon lze v oborech 6.3 pokládat spíše pouze za doplňkové hledisko, protože nezahrnuje hodnocení monografií, které jsou pro daný obor klíčové (viz výše). Na misi těchto VO proto nemá a ani nemůže mít určující přímý vliv.

9. Změnila bibliometrická analýza SCOPUS zásadním způsobem Váš pohled na některou z hodnocených VO?

Nezměnila.

10. Existují v oboru VO, které podle Vašeho názoru produkují významný podíl národních výsledků, přesto se mezi špičkovými VO podle bibliometrie neobjevují?

Lze konstatovat, že se v bibliometrii objevují všechny významné VO. Navíc jsou zpravidla uvedeny i v očekávaném pořadí.

Summary

It can be assumed that the bibliometric evaluation based on the Scopus database (and the SJR indicator) provides basic data that approximate the results of the FORD 6.3 in the main features (versus WoS). This is mainly due to the fact that most of the relevant journals of the FORD 6.3, both international and national, are indexed in the Scopus database. The number of results reported (1,332 results for 2016-2020) can also be considered as sufficient. At the same time, however, it should be noted that bibliometric evaluation based on the Scopus database necessarily distort these results. The distortion stems mainly from the fact that monographs (and chapters in peer-reviewed (collective) monographs) are considered as the main outputs in FORD 6.3. However, both of these items do not enter the bibliometrics. Moreover, there is a completely different citation practices in the FORD 6.3 than in the case of the natural sciences. In any case, bibliometric evaluation can be regarded only as a rather complementary aspect in the FORD 6.3.

6.4 Arts

Komentář vypracoval: doc. Mgr. Karel Stibral, Ph.D.

Datum zpracování: 30. 7. 2022

Základní otázky – obory FORD

*1. Jaká je **úroveň oboru** v ČR v mezinárodním srovnání? (Je podle vašeho odborného názoru komentovaný obor – při pohledu neomezujícím se pouze na bibliometrická data - na úrovni srovnatelné s vyspělými zeměmi? Případně srovnatelný se zeměmi s obdobnými, pro daný obor relevantními, podmínkami - kulturními, ekonomickými, společenskými ...)*

Úroveň oboru je relativně srovnatelná s okolními zeměmi s podobným vývojem v posledních dekádách, byť je zde určitá limitovanost lokálními tématy, které se hůře v mezinárodních publikacích prosazují. Za špičkovými pracovišti v oboru na některých západních univerzitách máme samozřejmě jisté rezervy např. co do interdisciplinárního výzkumu, využití digital humanities. Zopakuji, že zde schází (třeba v oblasti dějin umění) místní skutečně mezinárodní časopisy (*Umění* i *Opuscula* jsou Q4, i když *Umění* by si zasloužilo být výše a kdysi bylo).

*2. Je tato úroveň **adekvátně reflektována** zpracovanou bibliometrickou analýzou? Je zde rovněž možnost stručně uvést **významné znaky publikační kvality** a publikační zvyklosti oboru neobsažené v analýze Modulu 2.*

Obávám se, že nikoliv a bylo to na různých schůzích opakovaně rozebíráno. Hlavním výstupem oboru jsou především monografie. Jejich kvalita se pozná až v dlouhodobějším horizontu, jistě i citačními ohlasy v jiných monografických publikacích, časopisecká produkce doposud tvoří méně důležité pole zájmu, je chápána spíše jako tvorba dílčích, přípravných studií k tvorbě monografií. V oboru jsou další

specifické zvyklosti, např. v teorii výtvarného umění je ceněna i publikace v tzv. Festschrifttech, což v řadě oborů není atp.

3. *Do jaké míry se informace o nejvýznamnějších periodících v databázích WoS a Scopus překrývají? Nakolik přináší Scopus podstatné informace o oboru navíc?*

Příliš se nepřekrývají. Scopus obsahuje relevantnější zdroj informací.

4. *Má obor vysokou úroveň své **produkce** ve srovnání se světem? Dochází v daném oboru k **nadprodukcí** v méně kvalitních segmentech? Pokud ano, jak byste ji vysvětlili?*

Z přiložených podkladů je zjevné, že produkce v D1 a Q1 je ve srovnání se světem nižší, oproti tomu Q3 a Q4 jsou zastoupeny více. Je to logické i vzhledem k tomu, že místní časopisy zabývající se výzkumem umění v ČR mají nižší kvartily. Otázkou je, jak se došlo k výsledkům ve světě – před několika lety jsem si dal práci s podrobnou rešerší výsledku ve světě a vybrané časopisy nebyly vždy z oboru.

5. *Dochází k významným překryvům s jinými obory, zejména u článků ve vyšších pásmech? Můžete to stručně okomentovat? **Odpovídají publikace** klasifikované jako D1 a Q1 předpokládaným obsahem a zaměřením skutečně **výzkumu v oboru FORD** do jakého jsou přiřazeny (viz seznam jednotlivých článků v přílohách).*

Ano, dochází, stejně jako v předchozích letech, To by nebyly v 1 DEC nejúspěšnějšími institucemi v oboru umění ČVUT (trojnásobek publikací oproti druhé Univerzitě Karlově), Ústav teoretické a aplikované mechaniky AV ČR, v. v. i., či Pražská vysoká škola psychosociálních studií, s.r.o.

6. *Jaké VO jsou podle oborových bibliometrických zpráv v daném oboru **nejvýznamnější** z hlediska produkce v D1 a Q1? Odpovídá **významný podíl na špičkových výstupech relativně velikosti VO** (viz referenční údaje a vaše znalosti oboru)?*

Dle bibliometrických záznamů by dle 1DEC a 1Q byly nejvýznamnější v oboru umění ČVUT, UK, UP a Ústav teoretické a aplikované mechaniky AV ČR, z toho je vidět, že se jedná o mimořádně problematický výsledek – jistě sem patří UK, popř. UPOL, ale další dvě organizace svými publikacemi do daného FORDU nespadají.

Jako pokrok a potěšitelné lze konstatovat, že se mezi nejlepšími organizacemi zabývajícími se teorií umění již neumísťuje nemocnice sv. Anny v Brně či nemocnice na Bulovce v Praze, jako to bylo ještě nedávno.

I když bychom měli být v souvislosti s kvantifikací velmi opatrní, kvalita se v rámci přiložených podkladů kryje paradoxně spíše s údaji o celkové kvantitě výsledků ve Scopusu, a zde jsou jako dvě nejproduktivnější jmenovány MU a UK, následovány UP a ÚDU AV ČR. Je skutečně ale relevantní údaj, že v Q1 je podíl výsledků z FORDU 6.4 v rámci Karlovy univerzity celých 24%?

Základní otázky – významné VO v oboru

7. Jaký je **bibliometrický profil** nejdůležitějších z těchto VO ve srovnání s benchmarky (svět, ČR)? Dosahují dle bibliometrie světové úrovně, případně ji převyšují?

Vzhledem ke zjištění výše nemůžeme na základě takových podkladů dát kvalifikovanou odpověď na danou otázku.

8. Je podle vašeho názoru bibliometrický výkon zásadní také z hlediska **mise** těchto VO? (Např. některé VO věnující se aplikovanému výzkumu můžou mít významný výkon v M2, ale z hlediska jejich mise nemusí mít zásadní úlohu.)

Pokud by bibliometrické výsledky dávaly v oboru umění relevantní odpovědi na otázku po kvalitě vědeckého výkonu, tak jistě ano. Otázka aplikovaného výzkumu v oblastech umění hraje podružnější roli. Přední instituce zabývající se uměním v ČR, což jsou příslušné jednotky vysokých škol a ústavů AV ČR, jsou výzkumné instituce a měly by být tudíž schopny se prokázat kvalitními odbornými publikacemi. Akceptace bibliometrické analýzy, která vylučuje monografie a zachází s příslušností k oborům tak, jak zachází, by v hypotetickém delším časovém výhledu mělo vést v proměnu dosavadních výzkumných organizací zabývajících se teorií a dějinami umění (ve smyslu všech uměleckých druhů) v laboratoře zjišťující chemické složení obrazů, analyzující složení kamene soch, zkoušejících pevnost malířských pláten v tahu atp.

9. Změnila bibliometrická analýza SCOPUS zásadním způsobem Váš pohled na některou z hodnocených VO?

Ne, viz výše.

10. Existují v oboru VO, které podle Vašeho názoru produkují významný podíl národních výsledků, přesto se mezi špičkovými VO podle bibliometrie neobjevují?

Ano, Ústav dějin umění AV ČR, ale opět, viz výše, bibliometrická analýza se zakládá na typu výsledků, které nepatří v daném oboru mezi ty hlavní. V kvalitativní části hodnocení dle M17+ má ÚDU celou řadu úspěšných monografických publikací.

Shrnutí:

Je bohužel potřeba konstatovat, že ani bibliometrické hodnocení v kategorii SCOPUS nedává a nemůže dávat představu o kvalitě produkce v tomto oboru. Vyplývá to především z publikačních zvyklostí oboru, kde dominantním odborným výstupem nejsou články, ale monografie. Ve chvíli, kdy není toto zohledněno, nedává příliš smysl počítat pouze články, které by měly být jakýmsi přípravným cvičením k tvorbě monografií. Dalším problémem jsou poskytnutá data, která zahrnují evidentně i obory jiné, než je umění, a to dokonce ve velmi širokém pojetí. Rozdělení na kvartily je sice sám o sobě rozumný přístup, ale v daném oboru je souvislost mezi kvartilem a kvalitou často diskutabilní. V hodnocení se stále objevují organizace i jejich publikace, které nemají metodologicky s vědami o umění co společného. Předložené výsledky tedy dávají jen velmi rámcový vhled do dané problematiky a bohužel neumožňují jisté srovnání ani jednotlivých organizací v rámci ČR, ani se světem.

Summary:

Unfortunately, even the bibliometric evaluation in the SCOPUS category does not and cannot give a general overview of the quality of production in the field of Arts. This is mainly due to the publishing practices of the field, where the dominant professional output is not articles but monographs. If this is not taken into account, it does not make much sense to count only articles, which should be a kind of preparatory exercise or preliminary research for the production of monographs. Another problem is the data provided, which obviously includes fields other than art, and even in a very broad sense. While the division into quartiles is a reasonable approach in itself, the link between quartiles and quality is often questionable in a given field. Organizations and their publications, which methodologically have nothing to do with the arts, continue to appear in evaluations. The presented results therefore give only a very basic insight into the quality and unfortunately do not allow for a certain comparison of institutions within the Czech Republic or with the world.

6. 5. Other humanities and the arts

Komentář vypracoval: doc. Martin Nitsche, Ph.D.

Datum zpracování: 19. 8. 2022

Bibliometrii vytvořenou na základě databáze Scopus, resp. citačního indexu SJR, považuji za relevantnější než tu vytvořenou na bázi Web of Sciences, přesto i v ní dochází k zásadním zkreslením informací pro účely hodnocení vědy v oborech 6.5. (viz dále). Tato zkreslení, podle mého názoru, neumožňují smysluplné využití bibliometrie v oblasti 6.5., neboť je v ní (ve WoS i Scopusu) upozaděno vlastní jádro této oblasti (tedy humanitní vědy) ve prospěch okrajových výsledků spíše v technických a přírodních vědách.

U sub-fordu 6.5 je nutné nejprve probrat, o jaké oborové skupině vlastně mluvíme. Skupina je nazvána "Other humanities and the arts" a definována doplněním "humanities, multidisciplinary". To je však velmi všeobecné a ke zpřesnění může dojít mimo jiné určením databáze oborových časopisů. Výběr z databáze Scopus za rok 2020 obsahuje 544 časopiseckých titulů. To umožňuje zahrnout vedle kulturologie a studií konkrétních kultur (např. slavistika, anglo-americká studia etc.), na něž se ve výběru zaměřuje databáze Web of Science, zahrnout i časopisy na pomezí psychologie, biologie, architektury, etiky apod., které více postihují inter a transdisciplinaritu oblasti 6.5. Celkově lze konstatovat, že ve srovnání s ostatními sub-fordy skupiny 6, je oblast 6.5 ještě velmi mladá a celosvětově neustálená, protože metodologický důraz na inter a transdisciplinaritu je také relativně současným jevem. Význam textů z této oblasti však bude nepochybně narůstat, a proto by bylo vhodné věnovat pozornost přesnější oborové definici jejích výsledků.

Ke zkreslení bibliometrie dochází v oblasti 6.5, podobně jako u ostatních humanitních oborů fordru 6 v prvním decilu, resp. kvartilu. Do nich se řadí především výsledky na pomezí s přírodními a technickými vědami, v nichž panují jiné citační zvyklosti a časopisy z těchto oborů proto dosahují vyšších SJR. Časopisy, které odpovídají definici mezioborové humanitní disciplíny jsou znevýhodněny méně rozvinutou praxí citování v humanitních vědách a obvykle se (ty nejlepší) umísťují

na hranici prvního a druhého kvartilu. V prvním decilu a kvartilu se tak převážně objevují studie, které primárně nepatří do humanitních věd, ale spíše do oblastí 4.5 Other agricultural sciences, 2.11 Other engineering and technologies či 5.9 Other social sciences. Pokud se podíváme na témata výsledků z prvního decilu (1350 výsledků), lze konstatovat, že naprostá většina z nich vlastně do oblasti 6.5 nepatří. Samozřejmě nemohu posuzovat úplné texty, ale podle názvů (které jsou dostatečně výstižné) je přesah do humanitních věd minimální a vykázání kategorie 6.5 je u nich tematicky jen okrajové (a uvedené zřejmě k podpoře dosahu studií). U dalších výsledků z prvního kvartilu (ale ne v decilu, dalších 445 výsledků) jich podle mého soudu do vlastní oblasti 6.5 patří asi třetina.

Tím, že je bibliometrické hodnocení výzkumných organizací postavené převážně na prvním decilu a kvartilu, dochází k zásadnímu zkreslení statistiky a vlastně k nedocení vlastní inter a transdisciplinární práce v oblasti humanitních věd. Ačkoli tedy stav oborové skupiny vyznívá podle bibliometrie excelentně (i ve srovnání se světem) – v rozmezí 2016-20 62% výsledků v prvním decilu a 82% v prvním kvartilu – jde fakticky o zprávu o jiné oborové skupině. Ta ve členění fordů neexistuje, ale mohla by být nazvána “přírodní a technické vědy s okrajovým přesahem do humanitní oblasti”. O profilu vlastních inter a transdisciplinárně zaměřených věd, které se přitom v ČR provozují, se v bibliometrické zprávě podle Scopusu vlastně nic nedozvíme. (Z toho důvodu ani nemá smysl detailněji zodpovídat otázky uvedené v osnově oborového komentáře.)

Výsledky v indexovaných sbornících naopak všechny do vlastní skupiny 6.5 náležejí, je jich však velmi málo (celkem 16 za roky 2016-20) na to aby z nich bylo možné dělat smysluplné závěry.